

4. План навчального процесу слухачів магістратури за спеціальністю 8.000009 „Управління навчальним закладом” Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

5. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2001. – 528с.

Анотація

И.М.Дарманская, А.В.Диденко

Роль дисциплин гуманитарного и социально-экономического цикла в педагогической деятельности руководителя учебного заведения

В статье определены дисциплины, которые относятся к гуманитарному и социально-экономическому циклу подготовки магистров по специальности 8.000009 „Управление учебным заведением”. Показана их роль в профессиональной деятельности будущих руководителей учебных заведений.

Ключевые слова: магистр, подготовка, руководитель учебного заведения, учебный план, дисциплины гуманитарного и социально-экономического цикла.

Summary

I.M.Darmans'ka, O.V.Didenko

The Role of the Disciplines of the Humanitarian and Socio-Economical Cycle in the Professional Training of the Future Managers of an Educational Institution

The disciplines which are related to the humanitarian and socio-economical cycle of the masters' preparation on specialty 8.000009 „Management of the Educational Institution” are determined in the article. Their role in the professional activity of the future managers of an educational institution is shown.

Key words: master, preparation, manager of an educational institution, curriculum, disciplines of the humanitarian and socio-economical cycle.

Дата надходження статті

„28” вересня 2007 р.

УДК 37. 041 (045)

Г.І.ДУДЧАК,
аспірант
(м. Хмельницький)

**ПРОБЛЕМА САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
В ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОМУ КОНТЕКСТІ**

В статті визначено та розкрито основні напрями і періоди, в межах яких досліджується історичний аспект проблеми самоосвітньої діяльності.

Ключові слова: самоосвітня діяльність, гуманістичний напрям, дидактико-методичний напрям, психолого-дидактичний напрям.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Проблема організації самоосвітньої діяльності майбутніх учителів набуває актуальності за нових соціокультурних умов. Утворення незалежної української держави зумовило необхідність реформування системи освіти. Основні шляхи оновлення освіти у новому тисячолітті визначені положеннями Закону України „Про освіту”, Концепції педагогічної освіти, цільової комплексної програми „Вчитель” і передбачають відтворення інтелектуального потенціалу народу; забезпечення можливості для саморозвитку людини; підготовку молоді до інтеграції в суспільство; професійну адаптацію фахівця в умовах трансформації суспільного устрою та формування його професійної мобільності та конкурентоспроможності.

У всіх ланках освіти, і особливо у вищій педагогічній школі, необхідно здійснювати рішучі кроки, спрямовані на залучення кожної особистості до самостійної діяльності з оволодіння знаннями. Це – головне питання з погляду перспективи розвитку українського суспільства. „В Україні, – наголошується в Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, – повинні забезпечуватися прискорений, випереджувальний інноваційний розвиток освіти, а також створюватися умови для розвитку, самоствердження і самореалізації особистості”, крім цього, цей державний документ орієнтує вчителів на „формування навичок самоосвіти особистості” [7]. Державна національна програма „Освіта” (Україна ХХІ століття) орієнтує вчителів на збагачення „можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації” [3]. Успішне виконання цих завдань передбачає здобуття вчителем освіти протягом усього життя на основі саморозвитку, самовдосконалення.

Для того, щоб ефективно здійснювати організацію самоосвітньої діяльності майбутніх учителів, виховувати в них бажання постійно рухатись вперед, безперервно оновлювати свої знання, самовдосконалюватись, необхідно враховувати досягнення видатних філософів, педагогів, науковців від найдавніших часів до сьогодення.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Проблема самоосвіти майбутніх учителів розкривається в багатьох дослідженнях науковців. Зокрема, психологічні основи самоосвіти (мотиви, готовність) досліджені О.Аретом, В.Башкіровим, Н.Івановим, Л.Рувінським, Г.Сухобською, А.Усовою, Н.Хміль, В.Шпак; організація самоосвітньої діяльності майбутніх педагогів як дидактична проблема обґрунтована в працях Т.Гусак, В.Козакова, В.Ляпунова, Л.Онучак, А.Петрової, П.Підкасистого, А.Радченка, Л.Ригалова, О.Тимченка, І.Шимко та ін.; методи самоосвітньої діяльності розглядаються в працях А.М.Алексюка, Ю.Бабанського, О.Дубасенюк, А.Іванченка, Н.Мойсеюк, Н.Сидорчук; обґрунтуванню загальнодидактичних основ самоосвіти присвячені праці С.Архангельського, В.Загвязинського, Н.Кузьміної, В.Сластьоніна, Г.Щукіної; сутність, структура та зміст самоосвіти розкриті в працях А.Громцевої, О.Кочетової, П.Пшебильського, Є.Тонконової, Я.Турбовського та ін.; форми організації самоосвіти у сучасній педагогічній практиці висвітлені в працях О.Демченко, Л.Глушко, М.Мізюк, Є.Нейко та ін.; особливості підготовки майбутніх учителів до самостійної творчої діяльності досліджені в працях О.Бугрій, О.Кривильової та ін.; спроба розробити систему організації та керівництва самоосвітньою діяльністю майбутніх учителів здійснена в працях Е.Богданова, А.Замятіна, А.Кочетова та ін.

Проте аналіз науково-педагогічних джерел дає нам підстави стверджувати, що недостатньо досліджене питання самоосвітньої діяльності майбутніх учителів в історико-педагогічному контексті.

Формулювання цілей статті... Мета статті – визначення та обґрунтування основних напрямів та періодів, в межах яких досліджується історико-педагогічний аспект проблеми самоосвітньої діяльності.

Виклад основного матеріалу... Вивчення історії проблеми самоосвітньої діяльності свідчить, що на початку життєвого шляху кожного з великих і мудрих корифеїв було усвідомлення мотивів, за ним – вироблення програми свого розвитку, суворе дотримання її, жорсткий самоконтроль, тренування волі і характеру. Тільки так, вважали вони, можна зробити певні кроки до успіху в житті.

Проблема самоосвіти вчителя є багатогранною. Її значущість у навчанні знайшла своє відображення у класичній педагогічній спадщині (Ф.-А.Дістервег, Я.-А.Коменський, Й.Г.Песталоцці, Ж.Ж.Руссо, В.О.Сухомлинський, К.Д.Ушинський), зарубіжній науці (І.Г.Герде, В.Оконь, Г.Шарельман та ін.), так і у вітчизняній думці (В.К.Буряк, П.І.Підкасистий, Д.І.Писарев та ін.).

У контексті нашого дослідження заслуговують на увагу праці Н.Г.Сидорчук, в яких вона виділяє три напрями самоосвітньої діяльності: гуманістичний, дидактико-методичний, психолого-дидактичний. В межах цих напрямів ми дослідимо історико-педагогічний аспект проблеми самоосвітньої діяльності.

Засновниками першого напрямку – *гуманістичного* – на думку вченої, прийнято вважати давньогрецьких вчених (Архіда, Сократа, Платона, Аристотеля, Аристоксена), які виходили з того, що розвиток мислення людини здійснюється якісно лише в процесі самостійного вдосконалення особистості, а розвиток її здібностей – шляхом самопізнання [8].

Зокрема Сократ у відомому висловлюванні „Пізнай самого себе” закликав до самопізнання, з якого власне, і розпочинається самовдосконалення особистості. Сократ говорив про себе: я знаю, що нічого не знаю, а інші і цього не знають. Подібна самокритика є початком самовдосконалення. Без такого уявлення про себе, без усвідомлення своїх недоліків, перш за все браку знань про навколишній світ і про себе, людина перетворюється на самозадоволеного обивателя. Постійне прагнення Сократа до пізнання зробило його одним із великих „учителів людства”.

„Сократ, – писав Гегель, – силою свого мистецтва і самосвідомої волі розвинув самого себе у визначений характер, заради визначеної життєвої справи, набувши необхідних для цього якостей” [2].

Взагалі, в давні часи усвідомлювалось, що старше покоління не може повністю навчати всього, чого потребує від молодшої людини життя, багато залежить від самої особистості, від її ініціативності, самостійності, визначення і розуміння своїх можливостей, а також бажання вдосконалювати свої знання, уміння і навички.

Вивчення педагогічної літератури показало, що ідеї самостійної пізнавальної діяльності як засобу розвитку людини були поширені в працях Ф.Рабле, М.Монтеня, Т.Мора, Т.Кампанелли, Ж.-Ж.Руссо, Й.Г.Песталоцці, Ф.А.Дістервега, Г.С.Сковороди та ін.

Зокрема, англійський мислитель-гуманіст Т.Мор (1478-1535) вперше поставив проблему освіти дорослих засобами бібліотек, музеїв, організацією самоосвіти громадян і прилучення їх до науки [5].

М.Монтень (1553-1592) вважав, що освіта повинна розвивати розум учнів, самостійність їх думок, критичне ставлення до будь-яких поглядів і авторитетів, а також бажання і потребу самостійно здобувати знання [5].

Відомий французький просвітитель Ж.-Ж.Руссо (1712-1778) систематичної освіти не здобував, а в основному займався самоосвітою. І саме тому вважав, що навчання та виховання, яке здійснюється у школі, має сприяти розвитку самодіяльності та ініціативи учнів, спонукати їх до самоосвітньої діяльності [5, 67].

Заслуговують на увагу думки з цього питання видатного українського філософа, письменника та просвітителя-гуманіста Г.С.Сковороди (1722-1794). Він радив використовувати багато прийомів роботи з книгою і важливим із них є самостійне здобування знань учнями. Зокрема, у листі до М.Ковалинського він наводив слова римського письменника Плінія-старшого: „Загублений той час, який ти не використав на навчання” [5, 166]. А в іншому листі йому ж додав: „Немає години, не придатної для занять корисними науками. І тому, хто помірно, але постійно вивчає предмети, які корисні як в цьому, так і в майбутньому житті, тому навчання – не праця, а втіха. Хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестає вчитися, хоча й зовні він здається бездіяльним” [2, 56].

Г.С.Сковорода був упевнений, що для того, щоб пізнати навколишній світ, „злетіти до сонця”, дійти до істини, кожна людина, а особливо вчитель, має опанувати широке коло знань. Високо цінував вчений роботу педагога, був до нього вимогливим, наголошуючи, що сила педагога в його шляхетності, в любові до дітей та до своєї справи, в його знаннях, які він здобуває протягом життя [2].

Відомий німецький педагог Ф.А.Дістервег (1790-1866) самостійну пізнавальну діяльність вважав важливою рисою особистості, під якою розумів активність та ініціативу [5, 73]. Звертаючись до вчителів у праці „Посібник для німецьких вчителів”, вчений писав, що метою всього їхнього життя має бути прагнення „ніколи не залишати найшляхетнішу та найвеличнішу справу самоосвіти”, бо „лише доти ти здатен дійсно виховувати та навчати інших, поки сам продовжуєш працювати над власним вихованням та освітою” [4, 203].

Ф.А.Дістервег дає вчителям ряд цінних порад щодо самоосвітньої діяльності: читати праці, які безпосередньо пов'язані з навчальними предметами; вивчати історію, літературу; стежити за новими розробками в педагогіці, психології та методиці.

Другий напрям самоосвітньої діяльності, на думку Н.Г.Сидорчук, започаткований у працях Я.-А.Коменського (1572-1670). Ним розроблені організаційно-практичні аспекти залучення особистості до самопізнання. Предметом теоретичного обґрунтування визначених положень виступає процес викладання (діяльність учителя) без достатньо глибокого дослідження того, хто навчається. Вчителя він порівнював із пастухом, садівником, архітектором, скульптором, який постійно мусить вдосконалювати свої вміння, знання, щоб були „щасливі школи, які мають таких вчителів”. Вчений наголошував, що педагог повинен захоплюватися своєю професією, ставити до себе великі вимоги, розвивати почуття обов'язку, власної відповідальності, тобто прагнути до самоствердження, „розумового самовдосконалення”. „Хто навчає інших, – розмірковував Я.-А.Коменський у „Великій дидактиці”, – той навчає і себе, і не тільки тому, що завдяки повторенню він закріплює знання, але і тому, що знаходить можливість глибше вникнути у справу” [6, 121].

Я.-А.Коменський закликав педагогів до пошуку і відкриття такого способу, при якому педагоги менше б учили, а учні більше б училися [5]. Цей напрям, що отримав у літературі назву *дидактико-методичного*, розвивається впродовж багатьох століть та продовжує досліджуватись сучасною дидактикою.

Характерною особливістю третього напрямку – *психолого-дидактичного*, на думку Н.Г.Сидорчук є самостійна діяльність особистості як предмет дослідження поряд з вивченням педагогічних засобів та методів, за допомогою яких вона здійснюється. Цей напрям започаткований у працях К.Д.Ушинського (1824-1870). Його психолого-дидактичні ідеї близькі до положень сучасної дидактики щодо питань природи самостійної діяльності. Великого значення К.Д.Ушинський надавав розвитку в дітей уміння самостійно працювати, радив включати до уроку самостійні роботи з усіх предметів [5].

Вважаючи основою всякої чіткості в навчанні прагнення дитини до самостійної діяльності, К.Д.Ушинський жорстко засуджував схоластичну систему навчання, побудовану на принципі порушення в дітей всякої самостійності, творчості та ініціативи.

Він вів рішучу боротьбу проти схоластично-догматичної постановки повторень і вправ, проти зубріння і муштри, що спрямовані на вихолощування в дітей усякої самостійної думки, що заглушують у них здібності, ініціативу і творчу самостійність [9, 331].

К.Д.Ушинський сам займався самовдосконаленням і розробив для себе спеціальні правила, які виступали в ролі програми його саморозвитку:

1. Спокій цілковитий, у крайньому разі – зовнішній.
2. Прямота у словах і вчинках.
3. Обдуманість дій.
4. Рішучість.
5. Не говори про себе без потреби жодного слова.
6. Не гаяти часу несвідомо; робити те, що треба, а не те, що трапиться.
7. Витратити тільки на необхідне або приємне, а не за пристрастями витратити.
8. Кожен вечір добросовісно давати собі звіти у вчинках.
9. Ніколи не хвастати тим що було, ні тим, що є, ні тим, що буде [5].

Особливої уваги К.Д.Ушинський надавав особистості вчителя і процесу підготовки вчителів. Він вважав необхідним виховання у майбутніх учителів потягу до знань, до самоосвіти. Він запроваджує після завершення навчання в семінарії річне стажування, яке випускники проходили під керівництвом наставників семінарії, брали у них консультації, звертались за порадами, за необхідною літературою, методичними посібниками [5, 199].

Ще одним представником цього напрямку можемо вважати відомого педагога-класика – В.О.Сухомлинського (1918-1970). Особливого значення він надавав проблемі самоосвіти вчителя.

У своїх творах та дисертаційному дослідженні на здобуття вченого ступеня кандидата педагогічних наук „Директор школи – керівник навчально-виховної роботи” (1954) він розглядав питання організації самоосвітньої діяльності вчителів. У подальшому його ідеї були висвітлені в працях: „Організація та виховання педагогічного колективу середньої школи” (1959), „Сто порад учителям” (1967), „Листи до сина” (1967), „Методика виховання шкільного колективу” (1968).

Ефективним шляхом здійснення самоосвітньої діяльності вчителя В.О.Сухомлинський вважав її чітку організацію, яка являє собою єдину систему дій директора школи, його заступника та вчителів; виявлення та задіяння психолого-педагогічних факторів, які б викликали у педагога бажання творчо й результативно працювати, постійно прагнути до професійного і духовного зростання. В.О.Сухомлинський теоретично обґрунтував та експериментально перевіряв у роботі керованої ним школи основні етапи організації самоосвітньої діяльності вчителів: установчий, практичний, підсумковий [1].

Установчий етап передбачав розуміння та усвідомлення вчителем необхідності самоосвітньої діяльності, визначення її теми, змісту та мети, складання плану роботи, визначення науково-методичних джерел для опрацювання.

В.О.Сухомлинський враховував те, що не може існувати однакового загального плану самоосвіти, який був би придатний для педагогів. Кожен учитель у процесі планування самоосвітньої діяльності має враховувати свої можливості та потреби щодо оволодіння та вдосконалення власних педагогічних знань, умінь і навичок.

Плануючи самоосвіту, В.О.Сухомлинський радив колегам орієнтуватись на педагогічну діяльність як на процес постійного особистісного зростання та професійного самовдосконалення [1].

На другому, практичному, етапі організації самоосвітньої діяльності вчителя передбачалося вивчення психолого-педагогічної та методичної літератури з обраної проблеми.

Заключний етап організації самоосвітньої діяльності вчителів передбачав підведення підсумків, узагальнення спостережень, оформлення результатів самоосвітньої роботи та визначення подальших перспектив [1].

Отже, ми з'ясували, що питання самоосвітньої діяльності розглядалось впродовж значного проміжку часу в межах трьох основних напрямів (табл. 1)

Таблиця 1

Напрями, в межах яких досліджувалося питання самоосвітньої діяльності

Напрями	Теоретичне обґрунтування проблеми і практичні досягнення	Дослідники
Гуманістичний	1. Розвиток мислення людини здійснюється якісно лише в процесі самостійного вдосконалення особистості, а розвиток її здібностей шляхом самопізнання. 2. Самостійна пізнавальна діяльність людини є засобом її розвитку.	Архід, Сократ, Платон, Аристотель, Аристоксен, Ф.Рабе, М.Монтень, Т.Мор,

	3. Освіта повинна розвивати розум учнів, самостійність їх думок, бажання і потребу самостійно здобувати знання. 4. Навчання та виховання, яке здійснюється у школі, має спонукати учнів до самоосвітньої діяльності. 5. Самостійна пізнавальна діяльність – важлива риса особистості. “Розум наповнити нічим не можна. Він повинен самодіяльно все охопити, засвоїти і переробити”	Т.Кампанелла, Ж.-Ж.Руссо, Й.Г.Песталоцці, Ф.А.Дістервег, Г.С.Сковорода, Н.І.Новикова.
Дидактично-методичний	1. Розроблені організаційно-практичні аспекти залучення особистості до самопізнання. 2. Пошук і відкриття такого способу, при якому педагоги менше б учили, а учні більше б училися.	Я.-А. Коменський
Психолого-дидактичний	1. Необхідним є виховання у майбутніх учителів потягу до знань, до самоосвіти. 2. Ефективний шлях здійснення самоосвітньої діяльності вчителя – її чітка організація.	К.Д.Ушинський, В.О.Сухомлинський

Для розв’язання проблеми підготовки майбутніх учителів до самоосвітньої діяльності великого значення набуває теоретичний аналіз і творче використання історії становлення та розвитку професійної самоосвітньої діяльності вчителя в системі вищої педагогічної освіти в Україні. На основі вивчення праць Н.Г.Сидорчук можна виділити 5 періодів становлення самоосвітньої діяльності вчителя в системі вищої педагогічної освіти (табл. 2).

Таблиця 2

Періоди розвитку теорії самоосвітньої діяльності вчителя в системі вищої педагогічної освіти

Періоди	Характеристика періодів
1802-1917 рр.	Зародження професійної педагогічної освіти та самоосвіти як суспільного явища, який охоплює аграрний (до 1861 р.) та індустріальний етапи розвитку суспільства.
1917-1928 рр.	Становлення самоосвітньої професійної діяльності.
1929-1960 рр.	Розвиток окремих компонентів професійної самоосвітньої діяльності вчителя.
1961-1985 рр.	Зародження новаторських елементів у професійній самоосвітній діяльності.
1986-2000 рр.	Стабілізація професійної самоосвітньої діяльності.

Висновки... Таким чином, вивчення та аналіз джерел з проблеми самоосвітньої діяльності показав, що вона розглядається в межах трьох напрямів: гуманістичного, дидактико-методичного та психолого-дидактичного. Ця проблема знайшла своє відображення у класичній педагогічній спадщині, зарубіжній науці та у вітчизняній науковій думці.

На основі проведеного історико-педагогічного аналізу ми з’ясували, що на всіх етапах проблема організації професійної самоосвітньої діяльності визначалася і розв’язувалася відповідно до конкретної історичної та соціокультурної ситуації у державі і пройшла шлях від зародження самоосвіти як суто соціального явища (1802-1917) до створення системи спеціальної підготовки вчителів до професійної самоосвітньої діяльності (1917-2000 рр.). Такий висновок дає можливість констатувати, що рівень економічних стосунків в Україні та проголошення правової держави вимагають реформування форм та методів самоосвітньої діяльності вчителя в нових соціально-економічних умовах, спрямування на відродження нації через відтворення інтелектуального потенціалу народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гергуль С. Організація самоосвітньої діяльності вчителів Павлишської середньої школи (на матеріалі педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського) // Рідна школа. – 2005 р. – №6. – С. 44-47.
2. Гергуль С. Проблема самоосвіти вчителя в історії педагогічної думки // Рідна школа. – 2003 р. – №7–С. 56-58.
3. Державна національна програма „Освіта” (Україна ХХІ ст.): затверджена Постановою Кабінету міністрів України від 3 листопада 1993 р. №896. – К.: Райдуга, 1994. – С. 61.
4. Дістервег Ф.А. Избранные педагогические сочинения. – М.: Учпедгиз., 1956. – 600 с.
5. Історія педагогіки / За ред. проф. М. В. Левківського, докт. пед. наук О.А.Дубасенюк. – Житомир: Житомирський державний педагогічний університет, 1999. – 336 с.

6. Коменський Я.-А., Дж.Локк, Ж.Ж.Руссо, И.Г.Песталоцци. Педагогическое наследие / Сост. В.М.Кларин, А.Н.Джурицкий. – М.: Педагогика, 1987. – 416 с.
7. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта України. – 2001. – №29. – С.4-6.
8. Сидорчук Н. Г. Організація самоосвітньої діяльності майбутніх учителів у процесі вивчення предметів педагогічного циклу // Проблеми освіти: Наук.-метод. зб. – 1996. – Вип.6. – С.148-174.
9. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори: В 2-х т. Т. 2. Пер. з рос. – К.: Рад. школа, 1983. – 488 с.

Аннотація

Г.И.Дудчак

Проблема самообразовательной деятельности будущих учителей в историко-педагогическом контексте

В статье определены и раскрыты основные направления и периоды, в границах которых исследуется исторический аспект проблемы самообразовательной деятельности.

Ключевые слова: самообразовательная деятельность, гуманистическое направление, дидактико-методическое направление, психолого-дидактическое направление.

Summary

G.I.Dydchak

The problem of future teachers' self-education in a historical-pedagogical context

The article deals with historical aspect of the problem of self-education. Its main trends and periods are revealed.

Key words: self-education activity, humanistic trend, didactic-methodological trend, psycho-didactic trend.

Дата надходження статті

„21” листопада 2007 р.

УДК 371.132:378

Н.А.ДУСЬ,
викладач
(м.Бар)

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

В статті розглядається культура педагогічного спілкування вчителя як складова його фахової компетентності в цілому, та як вияв його компетентності зокрема в педагогічному спілкуванні. Компетенція педагогічного спілкування визначається як синтез компетенцій перцепції, інтеракції та комунікації; визначено критерії рівнів сформованості культури педагогічного спілкування.

Ключові слова: культура педагогічного спілкування, педагогічна підготовка, міжособистісна взаємодія, комунікативна компетентність.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Основним завданням сучасного педагогічного вузу є професійна підготовка педагога, здатного забезпечити всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства. Але сфера формування особистості – це, насамперед, активна міжособистісна взаємодія, комунікація, оскільки саме через педагогічне спілкування здійснюється персоналізація вчителя в своїх учнях, прищеплення їм загальнолюдських та національних цінностей, набуття ними соціального досвіду, формування їх як особистостей. Тому необхідно забезпечити підготовку таких висококваліфікованих педагогічних кадрів, які б майстерно володіли високим рівнем культури професійного спілкування.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Історико-генетичний аналіз проблеми формування культури педагогічного спілкування майбутніх учителів засвідчив високий інтерес до неї. Загальні культурологічні дослідження професійної підготовки учителя здійснювали Т.Іванова, О.Пехота, Р.Гуревич, Г.Тарасенко, Р.Хмелюк тощо.

Вивченню психолого-педагогічних основ культури педагогічного спілкування, його загальної структури та функцій, стилів та їх мотиваційно-ціннісних детермінантів, впливу на референтність педагога, конфліктність у педагогічному спілкуванні, активних методів соціально-психологічної підготовки вчителів до педагогічного спілкування, формування та корекції комунікативних умінь присвячені роботи О.Леонтєва, Є.Суботського, О.Бодальова, Я.Коломінського, С.Шейна, В.Кан-Калика, Г.Ковальова, В.Грехньова, Г.Риданової, М.Рибакової, А.Маркової, І.Зімньої, А.Коломієць,